

Цивільне право і цивільний процес

УДК 347.2. УДК 346.6

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20807004>

**Узуфрукт у національному законодавстві: перспективи розвитку з
урахуванням європейського досвіду**

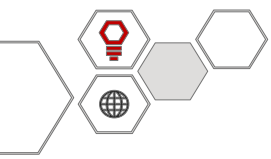
Кулага Еліна Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри приватного права,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, 03057, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6405-3510>

Прийнято: 21.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація: у статті здійснено комплексний теоретико-правовий та порівняльний аналіз перспектив і специфіки впровадження інституту узуфрукта в правову систему України в умовах рекодифікації цивільного законодавства. Актуальність дослідження зумовлена прийняттям Закону України № 4196-IX, який запроваджує узуфрукт як засіб модернізації управління державним і комунальним майном.

Досліджено стан доктринальної розробки проблеми, підкреслено внесок провідних вітчизняних науковців у вивчення правової конструкції узуфрукта, європейського досвіду та специфіки управління публічним майном. Констатовано, що попри наявні напрацювання, питання правової природи узуфрукта та практичних перспектив його імплементації в національний

правопорядок перебувають на початковому етапі комплексної розробки. Дослідження базується на системі загальнонаукових та спеціальних методів (історико-правовий, формально-юридичний та компаративно-правовий).

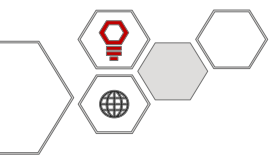
Досліджено архітектуру узufрукта в національному проєкті Цивільного кодексу України та проведено його компаративний аналіз із моделями Франції (Code Civil) та Німеччини (BGB). З'ясовано, що український законодавець наслідує романську традицію, визначаючи узufрукт як самостійне обмежене речове право.

Особливу увагу приділено специфіці підстав виникнення узufрукта в Україні. На відміну від класичного європейського приватноправового підходу, в Україні цей інститут уперше запроваджено через публічну сферу, де підставою виникнення виступає адміністративний акт.

Виявлено критичні ризики та правові колізії поточної реформи. По-перше, поширення узufрукта на споживні речі (квазіузufрукт) трансформує речові відносини у зобов'язальні, що загрожує вибуттям активів із публічної власності. По-друге, виявлено дискримінацію у механізмах припинення строкового та безстрокового узufрукта органів управління. По-третє, вказується на недостатню послідовність реформи (через галузеві закони в обхід ст. 395 чинного ЦК) та брак перехідного інструментарію (бухгалтерського, податкового, банківського).

Запропоновано авторські зміни до законодавства щодо уніфікації умов припинення узufрукта та обмеження його застосування до споживних речей публічної власності.

Ключові слова: узufрукт, обмежене речове право, рекодифікація цивільного законодавства, державне майно, комунальне майно, порівняльне правознавство, публічний інтерес.

Usufruct in National Legislation: Prospects for Development in Light of European Experience

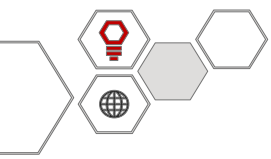
Elina Kulaha

Candidate of Legal Sciences (PhD in Law), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Private Law, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine

Abstract: The article provides a comprehensive theoretical-legal and comparative analysis of the prospects and specific features of introducing the institution of usufruct into the legal system of Ukraine in the context of the recodification of civil legislation. The relevance of the study is обусловлена adoption of the Law of Ukraine No. 4196-IX, which introduces usufruct as an instrument for modernizing the management of state and municipal property, replacing Soviet legal remnants—namely, the rights of economic management and operational administration.

The state of doctrinal development of the issue is examined, and the contribution of leading domestic scholars to the study of the legal structure of usufruct, European experience, and the specificities of public property management is emphasized. It is established that, despite existing scholarly achievements, issues concerning the legal nature of usufruct and the practical prospects of its implementation into the national legal order remain at an early stage of comprehensive research.

The architectonics of usufruct in the national draft Civil Code of Ukraine are analyzed, and a comparative study is conducted with the models of France (*Code civil*) and Germany (*BGB*). It is determined that the Ukrainian legislator follows the Roman law tradition by defining usufruct as an independent limited real right.

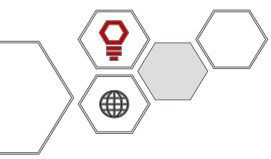
Special attention is paid to the specific grounds for the emergence of usufruct in Ukraine. Unlike the classical European private-law approach (contract, will, law), in Ukraine this institution is introduced primarily through the public sphere, where an administrative act serves as the legal basis for its establishment.

Critical risks and legal conflicts of the current reform are identified. First, the extension of usufruct to consumable things (quasi-usufruct) transforms real relations into obligatory ones, which may lead to the withdrawal of assets from public ownership. Second, discrimination is revealed in the mechanisms for terminating fixed-term and indefinite usufructs of managing authorities. Third, the inconsistency of the reform is noted (due to the adoption of sectoral laws bypassing Article 395 of the current Civil Code), as well as the lack of transitional instruments (accounting, tax, and banking mechanisms).

The author proposes amendments to legislation aimed at unifying the conditions for terminating usufruct and limiting its application to consumable objects of public property.

Keywords: usufruct, limited real right, recodification of civil legislation, state property, municipal property, comparative law, public interest.

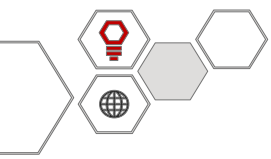
Постановка проблеми. У контексті рекодифікації цивільного законодавства Законом України № 4196-IX «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» [1] вперше запроваджується правовий інститут узурфрукта як особистого обмеженого речового права на комунальне та державне майном. Протягом останніх років на шляху реформи корпоративного управління досягнуто значного прогресу в наближенні нашої системи до міжнародних стандартів і в першу чергу Керівних принципів ОЕСР щодо корпоративного

управління, проте попереду ще значний шлях і значна робота з удосконалення нормативно-правової бази [2, с. 39].

Питання правової природи узуфрукта в Україні та перспектив його розвитку з урахуванням європейського досвіду у національній доктрині перебуває на початковій стадії розробки, що підкреслює актуальність тематики даної статті. У науковій сфері дослідження розв'язує фундаментальне теоретичне завдання щодо збагачення доктрини речового права новими підходами до трансформації інституту користування чужим майном та сприяє подоланню концептуального розриву між українською цивілістичною традицією та сучасним європейським приватним правом. Результати аналізу також мають пряме прикладне значення для рекодифікації цивільного законодавства України [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На доктринальному рівні питання правового регулювання та впровадження узуфрукта наразі активно досліджується та обговорюється. Жорнокуй Ю. М. досліджує питання застосування конструкцій узуфрукта та довірчої власності у рамках управління юридичною особою [4]. У наукових працях Майданика Р. А., Майданик Н. І. Та Попової Н. Р. висвітлено особливості узуфрукта у європейських країнах романо-германської правової сім'ї (пробіл), визначено умови імплементації у право України кращої практики в умовах європеїзації та рекодифікації цивільного законодавства [5; 6]. Філонова Ю. М., Явор О. А., Піддубна В. Ф., Маслова-Юрченко К. О. досліджували цивільно-правову конструкцію узуфрукта в країнах Європи та України [7; 8]. Зеліско А. В. розглядав особливості правової конструкції узуфрукта та розкрив спеціальні правові характеристики узуфрукта державного майна, в основі яких знаходиться публічний інтерес [9]. Смітюх А. В. досліджував питання узуфрукта корпоративних паїв (часток, акцій) [10]. Скларова Т. А. вивчала правову природу та управлінські перспективи інституту узуфрукта комунального майна як

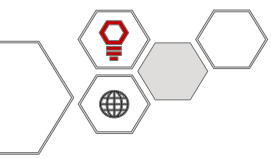

сучасної форми обмеженого речового права [11]. Трубаков Є. О. розглядав деякі проблемні питання правового регулювання узуфрукта в контексті рекодифікації речового права [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри активізацію наукового дискурсу навколо рецепції узуфрукта в законодавство України поза увагою дослідників залишається низка аспектів. Наразі в існуючих публікаціях бракує комплексного аналізу суперечностей між класичним приватноправовим розумінням узуфрукта та специфікою його первинного впровадження саме в публічну сферу (управління державним та комунальним майном). Невирішеними в доктрині залишаються питання трансформації речового права у зобов'язальне за умов «квазіузуфрукта» та питання підстав припинення узуфрукта. Невизначеними залишаються механізми бухгалтерського обліку узуфрукта, специфіка його оподаткування та алгоритми взаємодії узуфруктаріїв із банківськими установами (зокрема, щодо заставного кредитування).

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є комплексний теоретико-прикладний аналіз перспектив та ризиків впровадження інституту узуфрукта в Україні на основі порівняння з класичними моделями романо-германської правової сім'ї (Німеччини та Франції), з метою формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства в процесі рекодифікації цивільного права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запровадження інституту узуфрукта щодо державного та комунального майна в українське законодавство відбулося шляхом рецепції європейських приватноправових конструкцій. Така трансформація має на меті модернізацію правового режиму публічного майна та

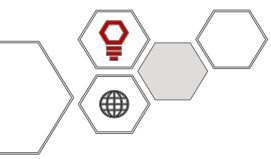

заміну застарілих речових прав радянського походження більш гнучкими інструментами управління.

У більшості країн континентального права зберігається традиційне розуміння узуфрукта як обмеженого речового права, яке не може передаватися у спадщину чи відчужуватися іншим способом. Таке право надає узуфруктаарію можливість володіти й користуватися майном, отримувати з нього вигоди та привласнювати плоди, водночас покладаючи на нього обов'язок зберігати сутність речі. При цьому за власником залишається формальне право власності [13, с.5].

Аналіз положень проєкту Цивільного кодексу України (гл. 31-32) дозволяє окреслити особливості запропонованого законодавцем інституту права особистого користування та отримання плодів (узуфрукта). В Україні узуфрукт представлений як самостійне обмежене речове право, яке не є різновидом сервітуту. Подібна архітектоніка системи речових прав є традиційною для французької цивілістичної традиції. Водночас німецький законодавець продемонстрував альтернативний підхід, у Німеччині узуфрукт (*der Nießbrauch*) не наділений ознаками автономного речового права, а інтегрований у систему сервітутних зобов'язань як один з видів [14]. За нормами проєкту ЦКУ поняття «узуфрукт» охоплює обмежене право володіння для користування, одержання плодів, продукції і доходів на тих самих умовах, що і власник, але з обов'язком збереження призначення речі. Узуфрукт може бути встановлено щодо будь-якої неспоживної рухомої або нерухомої речі, єдиного майнового комплексу (ст. 503 проєкту ЦКУ) [15].

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» (ч. 2 ст. 60-1) узуфрукт встановлюється на будь-які види рухомого або нерухомого майна (крім земельних ділянок), що перебуває у власності територіальної громади. У

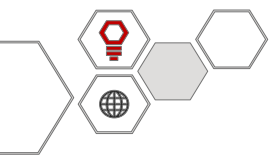

цивільному праві Франції узуфрукт також може бути встановлений щодо рухомого або нерухомого майна будь-якого виду [16]. В німецькому праві допускається узуфрукт щодо речей, прав і майна та може бути встановлений на споживні речі (§ 1067 НЦУ). За нормами Німецького цивільного уложення, якщо предметом узуфрукта є споживні речі, то узуфруктарій стає власником цих речей, і після припинення узуфрукта він повинен відшкодувати їхню вартість [17].

Дану норму майже повністю відтворює ч. 4 статті 503 проєкту ЦКУ, за якою споживна річ, передана на праві узуфрукта, є власністю узуфруктарія. Після припинення узуфрукта узуфруктарій зобов'язаний у розумний строк передати у власність особі, яка встановила узуфрукт, споживну річ такого самого роду, такої самої якості та в такій самій кількості, яку він отримав на праві узуфрукта. Якщо передання речі таких самих роду, якості та кількості є неможливим, узуфруктарій зобов'язаний сплатити вартість переданої йому речі за ціною, яка існує на такі або аналогічні речі станом на день повернення [15]. У римському праві щодо споживних речей використовувався «квазіузуфрукт».

Вбачається, що поширення узуфрукта на споживні речі, що передбачає перехід права власності до узуфруктарія з обов'язком повернення еквівалента (конструкція квазіузуфрукта), зумовлює істотну зміну правової природи відповідних відносин. У таких випадках відбувається трансформація речового права у зобов'язальне, що супроводжується заміною безпосереднього контролю власника над річчю на вимогу до боржника. Для сфери публічної власності це означає потенційне послаблення гарантій збереження майна.

Застосування зазначеної моделі до державного та комунального майна може спричинити ризики фактичного вибуття активів із публічної власності на період дії узуфрукта, втрати їх економічної цінності внаслідок інфляційних або ринкових коливань, а також ускладнення контролю за їх цільовим

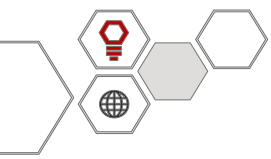

використанням. Особливої ваги ці ризики набувають у випадку фінансових ресурсів, сировини та інших споживних активів.

Таким чином, імплементація узуфрукта у сфері публічного майна потребує диференційованого підходу. Зокрема, доцільним видається обмеження можливості встановлення узуфрукта щодо споживних речей, що перебувають у державній чи комунальній власності, або запровадження спеціальних правових запобіжників, спрямованих на забезпечення еквівалентності повернення та ефективного контролю за діяльністю узуфруктаарія. Лише за таких умов узуфрукт може виконати свою модернізаційну функцію без створення загроз для публічних інтересів.

Відповідно до ч. 1 ст. 503 проєкту ЦКУ узуфрукт може встановлювати закон, договір або заповіт, а у встановлених законом випадках рішення суду. Стосовно узуфрукта державного та комунального майна чинним законодавством запроваджено спеціальне правове регулювання. Згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування» (ч. 2 ст. 60-1) узуфрукт встановлюється уповноваженим органом місцевого самоврядування, а за Законом України «Про управління об'єктами державної власності» (ч. 2 ст. 9-1) узуфрукт встановлюється рішенням уповноваженого органу управління. Альтернативних підстав виникнення узуфрукта щодо державного та комунального майна нормативно не передбачено, таке рішення приймається в силу владних повноважень уповноваженого органу управління та є за своєю природою адміністративним актом [9, с. 69].

Таким чином, проєктом ЦКУ пропонується класичний цивільно-правовий підхід, за яким узуфрукт виникає на підставі волевиявлення сторін (договір, заповіт), прямої вказівки закону або за рішенням суду. Натомість для публічного майна встановлено спеціальне правило, за яким узуфрукт виникає виключно на підставі рішення уповноваженого органу. Така специфіка узуфрукта щодо

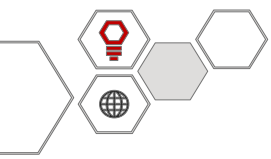

публічного майна зумовлена особливостями правових механізмів управління ним, де ключову роль відіграє захист публічного інтересу.

Класичний цивільно-правовий підхід характерний для європейської доктрини. До прикладу, у Франції узуфрукт може встановлюватися шляхом дарування, заповіту, укладенням відплатного договору, а також за набувальною давністю у зв'язку зі здійсненням узуфрукта протягом 10, 20 або 30 років. Узуфрукт може також реалізуватися на підставі закону (наприклад, батькам належить узуфрукт на майно їхніх неповнолітніх дітей до досягнення дитиною 18-річного віку (ст. 384 ФЦК)), право вдови/вдівця на користування часткою майна померлого подружжя (ст. 767 ФЦК) [16].

Таким чином, підстави виникнення узуфрукта в Україні та Франції є подібними, але мають певні особливості. Як в Україні (згідно з проектом Цивільного кодексу), так і у Франції, підставами для встановлення узуфрукта є класичні цивільно-правові інструменти (закон, договір, заповіт, рішення суду). Але українське законодавство розширює коло суб'єктів через публічний елемент. В Україні, окрім класичних приватних підстав, з'являється специфічна підстава у формі актів органів місцевого самоврядування щодо комунального майна та рішень уповноваженого органу управління щодо державного майна. До того ж, вперше на законодавчому рівні узуфрукт було введено саме у публічну сферу, що становить специфіку введення даного інституту в національне законодавство.

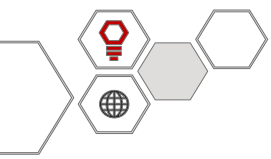
В чинній редакції Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» зазначається, що з-поміж інших підстав, узуфрукт державного або комунального майна припиняється у разі закінчення строку, на який було встановлено узуфрукт державного або комунального майна, а також у разі прийняття уповноваженим органом рішення про припинення

узуфрукта державного або комунального майна, встановленого безстроково. Таким чином, майновий титул строкового узуфрукта не може бути припинений за рішенням уповноваженого органу управління, на відміну від безстрокового узуфрукта, що виглядає, по-перше, невинуватим та дискримінаційним, а, по-друге, може спричинити проблеми в управлінні державним або комунальним майном через неможливість виконання рішень [12, с. 145].

Відтак чинна редакція Закону передбачає можливість припинення безстрокового узуфрукта за рішенням уповноваженого органу управління, але не передбачає аналогічної можливості щодо строкового узуфрукта, що призводить до нерівності правового режиму різних видів узуфрукта, обмеження дискреції держави у сфері управління майном, ризик неефективного використання активів, який неможливо оперативно усунути. Зогляду на це, пропонується надати уповноваженим органам право припиняти як строковий узуфрук, так і безстроковий, сформулювавши п. 5 ч. 7 ст. 9¹ Закону України «Про управління об'єктами державної власності» у такій редакції «у разі прийняття уповноваженим органом управління рішення про його припинення незалежно від строку, на який його встановлено». Таким чином, усувається дискримінація між строковим і безстроковим узуфруктом та уповноважені органи отримують засіб реагування на неефективне використання майна.

Ще один важливий аспект поточних трансформацій правового регулювання речових прав на публічне майно, на який слід звернути увагу, стосується послідовності проведення цієї фундаментальної реформи. Як доречно зазначається у науковій літературі, «сучасне цивільне законодавство на заміну категорій «право господарського відання» та «право оперативного управління» вводить поняття «узуфрукт» як різновид речового права на чуже майно. Хоча варто застерегти, що в Україні вказана категорія не отримала достатнього

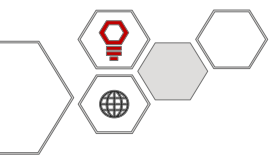

доктринального аналізу саме у сучасних економічних та правових реаліях та не має нормативного закріплення серед видів речових прав на чуже майно (ст. 395 ЦК України)» [4, с. 63].

Скасування Господарського кодексу України та впровадження інституту узуфрукта продемонстрували очевидний брак системного підходу, що виражається у деяких критичних аспектах. Зокрема, запровадження абсолютно нового для сучасної правової системи України інституту відбулося «з кінця», тобто через галузеві закони та підзаконні акти, у той час як Цивільний кодекс України (стаття 395 ЦК) не отримав своєчасного, системного та вичерпного доповнення. Реформа речових прав мала б починатися виключно з фундаментального закріплення узуфрукта в ЦК України як першооснові приватного права.

Крім того, законодавець скасував титули господарського відання та оперативного управління, не запропонувавши натомість чіткого перехідного інструментарію. Станом на сьогодні відсутні відпрацьовані механізми бухгалтерського обліку узуфрукта, специфічні правила його оподаткування, а також зрозумілі алгоритми взаємодії узуфруктаріїв із банківським сектором в питаннях заставного кредитування.

Вбачається, що під час воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити максимальну стабільність і керованість об'єктів публічної та критичної інфраструктури (водоканалів, енергетичних компаній, лікарень). Руйнування правових титулів, до яких адаптовані всі управлінські процеси, створює додатковий штучний хаос, відволікає ресурс підприємств на юридичну перебудову та блокує залучення обігових коштів. Пріоритетами для нашої держави в цій сфері має бути консолідація зусиль законодавців, урядового, наукового та ділового секторів суспільства в найкраще та комплексне вирішення

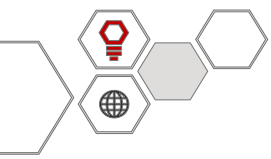

методологічних, стратегічних і тактичних проблем, пов'язаних з вдосконаленням національної інноваційно-інвестиційної системи [4, с. 616].

Висновок. Узуфрукт як усталена правова категорія, поширена в багатьох європейських країнах, нині використовується і в національному законодавстві України, де цей інститут уперше запроваджено у публічній сфері для управління державним та комунальним майном. У сфері приватноправових відносин правові засади застосування узуфрукту отримують нормативне закріплення після набрання чинності новим Цивільним кодексом України. Якщо у країнах континентальної правової традиції, зокрема у Франції та Німеччині, інститут узуфрукту розвивався еволюційно, то в Україні його правове регулювання формувалося шляхом рецепції європейських норм та їх адаптації до потреб управління державним і комунальним майном.

У проєкті Цивільного кодексу України узуфрукт кваліфікується як самостійне обмежене речове право. Зазначений підхід до визначення місця узуфрукта в системі речових прав корелює з концепцією Французького цивільного кодексу. Натомість, порівняно з романською та національною доктринами, у цивільному праві Німеччини узуфрукт (*der Nießbrauch*) трактується не як автономний інститут обмежених речових прав, а як специфічний різновид сервітуту.

Проєкт Цивільного кодексу України пропонує впровадити перевірену багаторічну європейську практику та адаптує її під українські реалії, додаючи інструменти для органів державної влади та місцевого самоврядування. Досвід Франції (ФЦК) показує, що інститут узуфрукта може працювати на практиці у сферах, які в Україні регулюються нормами інших інститутів цивільного законодавства та демонструє потенціал розвитку цього права в Україні, особливо у сімейних та спадкових правовідносинах. У зв'язку з цим питання правового

регулювання узufрукту в зазначених сферах потребують подальшого поглибленого наукового дослідження.

Чинне законодавство допускає припинення за рішенням уповноваженого органу лише безстрокового узufрукта, що створює необґрунтовану різницю у правовому режимі строкового та безстрокового узufрукта і обмежує можливості держави щодо ефективного управління майном. У зв'язку з цим доцільно надати уповноваженим органам право припиняти узufрукт незалежно від строку його встановлення, закріпивши відповідні зміни у п. 5 ч. 7 ст. 9-1 Закону України «Про управління об'єктами державної власності». Це забезпечить єдність правового регулювання та підвищить ефективність управління державними активами.

Список використаних джерел

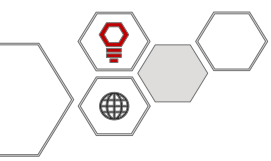
1. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4169-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 20.04.2026)

Пробіл

2. Кулага Е. Мельниченко О., Проблеми правового статусу наглядової ради державного акціонерного товариства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2020. № 4(115). С. 35-40. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a2749ac2-eb42-4484-a955-5fff227a25eb/content> (дата звернення: 20.04.2026)

3. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім "АртЕк", 2020. 128 с.

4. Жорнокуй Ю. М. Узufрукт чи довірча власність: питання застосування конструкцій у рамках управління юридичною особою. Рекодифікація речового

права: збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.). Одеса: Юридика, 2025. С. 60–64.

5. Майданик Р. А., Майданик Н. І., Попова Н. Р., Європеїзація та рекодифікація. Узуфрукт. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 4(119)/2021. С. 40-50.

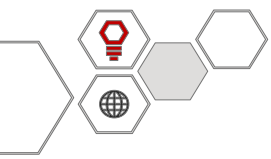
6. Майданик Р., Майданик Н., Попова Н. Переосмислення загальної частини речового права в умовах європеїзації та кодифікації // Підприємництво, господарство і право. 2021. № 6. С. 39–54.

7. Філонова Ю.М., Явор О.А., Піддубна В.Ф., Маслова-Юрченко К.О. цивільно-правова конструкція узуфрукта в країнах Європи та України: перспективи вдосконалення чинного цивільного законодавства України. Юридичний науковий електронний журнал. № 4. 2025. С. 155–159. URL: http://lsej.org.ua/4_2025/37.pdf (дата звернення: 20.04.2026).

8. Філонова Ю.М. Інституціоналізація узуфрукта у вітчизняне законодавство. Рекодифікація речового права: збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму. Одеса: Видавництво «Юридика», 2025. С. 154–161. URL: https://lawmaking.academy/wp-content/uploads/KRC_conf_Rekodyfikatsiya-rechovogo-prava_2025.pdf (дата звернення: 20.04.2026).

9. Зеліско А. В. Узуфрукт державного майна: особливості правової конструкції. Рекодифікація речового права: збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.). Одеса: Юридика, 2025. С. 67-71.

10. Смітюх А. В. Щодо узуфрукта корпоративних паїв (часток, акцій). *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 74–79. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/3_2020/13.pdf (дата звернення: 20.04.2026).

Склярова Т.А. Узуфрукт комунального майна: правова природа та управлінські перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 06. Ч. 1 URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/12/63.pdf> (дата звернення: 20.04.2026).

12. Трубаков Є. О. Деякі проблемні питання імплементації Закону № 4196-IX. Рекодифікація речового права: збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.). Одеса: Юридика, 2025. С. 143-147.

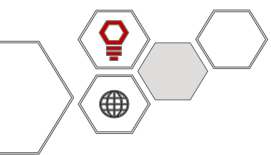
13. Seithel R. Einkommensteuerrechtliche Behandlung des Nießbrauchs und anderer Nutzungsrecht: bei Einkuenften aus Vermietung u. Verpachtung u. aus Kapitalvermoegen; zum Schreiben d. Bundesministers d. Finanzen vom 15.11.1984 u. v. 23.11.1983 / von Rolf Seithel. - 3, neubearb. u. erw. Aufl. Heidelberg: Verlagsgesellschaft Recht u. Wirtschaft, 1985. 77 S.

14. Staudingers J., von. Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: mit Einföhrungsgesetz und Nebengesetzen / Kommentatoren K.-D. Albrecht et al. Buch 3: Sachenrecht, ErbbVO. §1018-1112. Berlin: Sellier de Gruyter, 2002. Neubearb. / von H. Amann. W. Wiegand (Red.). 2118 S.

15. Проект Цивільного кодексу України №15150 від 09.04.2026. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69837> (дата звернення: 20.04.2026)

16. France, 1804. Code civil. Légifrance. Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/ [Accessed 20.04.2026].

17. Bürgerliches Gesetzbuch. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (дата звернення: 20.04.2026)

18. Makhinchuk, V., Gusarov, K., Kulaha, E., Koroied, S., & Kovalenko, I. (2021). Problems of legislative regulation of innovative activity in Ukraine. J. Legal Ethical & Regul. Isses, 24, 1. P. 609-616. (Scopus Indexed) URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/18293/1/20210728_301.pdf (дата звернення: 20.04.2026) **Дадала URL**